

3. Мельник М.І. Хабарництво: загальна характеристика, проблеми кваліфікації, удосконалення законодавства / М.І. Мельник. – К.: Парламентське вид-во, 2000. – 256 с.

4. Терещук О.В. Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / О.В. Терещук; Одес. Нац. Юрид. акад. – Одеса, 2000. – 177 с.

5. Яблоков Н.П. Криміналістика: учебник для вузов и юрид. факультетов / Н.П. Яблоков. – М.: ЛексЭст, 2003. – 376 с.

6. Багрий-Шахматов Л.В. Уголовно-правовые и криминологические проблемы коррупции, теневой экономики и борьбы с ними / Л.В. Багрий-Шахматов. – Одесса: Ластар, 2001. – 530 с.

7. Мазур І. Корупція як інститут тіньової економіки / І. Мазур // Економіка і право. – 2005. – № 8. – С. 34–38.

8. Питання національної доброчесності. Аналітичний звіт. – К., 1998.

Кобзар К.В.

студент,

Науковий керівник: Саїнчин О.С.

доктор юридичних наук, професор,

Херсонський державний університет

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІМ

Права та свободи людини та громадянина є основною та ключовою парадигмою всього сучасного світу, а їхнє забезпечення – завданням кожної правової держави. Неповнолітні є особливими учасниками суспільного життя в силу вікових особливостей, динамічного формування моделі психологічної поведінки, недостатності життєвого досвіду. Вони потребують особливо гуманного ставлення на шляху їхнього становлення як повнолітнього громадянина.

На даний час надзвичайно актуальною є проблематика злочинності серед неповнолітніх. Дане явище спричинене соціально-економічною кризою в Україні, масовим безробіттям, невирішеними культурно-виховними завданнями, які в своїй сукупності потужно впливають на формування підростаючого покоління. Існують випадки, коли дані

явища впливають на відчуження неповнолітніх від соціальних інститутів, таких як сім'я, школа та інститут. Також величезною проблемою є значне зростання кількості безпритульних дітей, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Як правило, то дані діти входять до «групи ризику», тобто є найбільш схильні до вчинення злочинів у майбутньому [4, с. 16].

Вагомий внесок у вирішення проблематики кримінальної відповідальності серед неповнолітніх зробили такі вчені, як Астеміров З.А., Гуковська Н.І., Гаверов Г.С., Скрябін М.О., Шевченко Я.М., Якубов А.Е. та багато інших.

Відразу необхідно зазначити, що сучасне кримінальне законодавство більшості країн світу враховує психічні особливості неповнолітнього, специфіку усвідомлення ним кримінально-правових заборон і, у зв'язку з цим, встановлює мінімальний вік кримінальної відповідальності.

Втім, подібний підхід був властивий не тільки сучасному законодавству. У перших пам'ятках російського права: «Руській правді», Псковської і Новгородської судних грамотах, Судебнику 1550 р. – вікові межі, з досягненням яких особа могла відповісти за своє діяння в кримінальному порядку, не були встановлені. Це сталося тільки в 1669 р., коли були прийняті доповнення до Соборного Уложення 1649 р. (Олексія Михайловича), де було зазначено, що «якщо юнак семи років вб'є, то він винен буде». З цього правового акту бере свій початок процес формування механізму кримінально-правового регулювання віку суб'єкта злочину. Раніше в Градських законах було правило: «Якщо юнак семи років вб'є, то не винен тобто смерті», що знайшло відображення в Новоуказніє статті Розшукового наказу 1666 (ст. 79).

Сьогодні нам трактує те, що спираючись на дані офіційної статистики, кількість зареєстрованих злочинів серед неповнолітніх зменшилася за останні 4 роки. Але темпи росту злочинності серед неповнолітніх майже втричі перевищує темп зростання загальної злочинності. Неповнолітні все частіше роблять суспільно небезпечні діяння у формі корисливо-насильницьких посягань. В переважній більшості, неповнолітні злочинці являють собою осіб зі схильністю до стійких упереджень антисоціальної поведінки [5, с. 15].

У чинному Кримінально кодексі України система покарань побудована методом «від найменш суворого до найтяжчого покарання» та включає 12 різних видів покарань, починаючи від штрафу і закінчуючи довічним позбавленням волі. При цьому, важливим

фактором є те, що до неповнолітніх у віці від 14 до 16 років можуть бути застосовані тільки два види покарання, серед яких штраф та позбавлення волі на певний строк. Існування окремої системи покарань для неповнолітніх є правильним рішенням, адже суспільство не має права висувати до неповнолітніх осіб ті самі вимоги, що і до дорослих. Окрім того, слід враховувати психологічні, соціальні та біологічні властивості неповнолітнього віку, що дають привід застосувати принципи гуманізму та справедливості, які можна тлумачити так, що до неповнолітніх правопорушників не можуть застосовуватися покарання такої ж тяжкості, як і до повнолітніх злочинців. Також важливо зауважити, що такі покарання, як громадські роботи, виправні роботи та арешт, не можуть бути застосовані щодо осіб, яким не виповнилися 16 років [2].

Класифікацію покарань для неповнолітніх можна класифікувати наступним чином:

- за юридичною значущістю – основні (арешт, виправні роботи, громадські роботи, позбавлення волі), додаткові (позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю), змішані (штраф);
- які пов'язані з ізоляцією від суспільства – позбавлення волі та арешт;
- за наявністю чи відсутністю обмежень майнового характеру – штраф, виправні роботи та громадські роботи;
- за терміном – безстрокові (штраф), строкові (всі інші).

Важливо наголосити, що санкції більшості статей Особливої частини ККУ щодо неповнолітніх є далекими від наукових ідей та обґрунтувань й потребують подальшого вдосконалення. Варто звернути увагу також на дискримінаційний характер норм першої редакції ККУ щодо неповнолітніх, що було просто неприпустимим явищем. Як приклад, можна навести кваліфікований вид крадіжки, передбачений частиною 2 статті 185 ККУ [2], де санкція передбачала позбавлення волі або обмеження волі на строк до 5 років і, отже, якщо даний злочин вчиняла неповнолітня особа, то до нього можна було застосувати лише позбавлення волі. З реформуванням кримінально-правової системи дану проблему вирішили таким чином, що до санкції даної статті було додано вид покарання у вигляді арешту на строк від 3 до 6 місяців, що нівелювало попередню колізію, коли права неповнолітнього злочинця були меншими, ніж у повнолітньої особи [1, с. 56].

Основною метою держави щодо неповнолітнього, який вчинив злочин – є не лише покарання винної особи, а полягає у превентивності антисоціальної поведінки в майбутньому. Гуманне ставлення до

неповнолітніх продиктовані стандартами міжнародного права, а правильна акумуляція зарубіжного досвіду є надзвичайно важливою для держави, що розвивається. При виборі міри покарання чи звільнення винного від відповідальності суд, враховує характер вчиненого діяння, ставлення особи до вчиненого, умов життя, рівень психічного розвитку тощо. Виправлення – це основне завдання, хоча його слід сприймати як трансформаційний етап кореляції поведінки особистості, коли внаслідок проведеної роботи винний втрачає найбільш серйозні антисуспільні риси, можна сказати, що особа не вчинить надалі нових злочинів, а також таке переформування особистості, коли неповнолітній, до якого застосовані примусові заходи виховного характеру, не тільки перестав бути небезпечним для суспільства, а ще й стає суспільно-корисним громадянином [3, с. 93].

Як свідчить судова практика, частим видом покарання для неповнолітніх за вчинення його вперше кримінально-караних діянь є звільнення від покарання та застосування примусових заходів виховного характеру у вигляді передачі неповнолітнього під нагляд одного з батьків або осіб, які їх замінюють. Застосування такого на перший погляд, гуманного покарання, на жаль, не є дієвим, оскільки неповнолітній, який вчинив злочин, як показує практика, не зміг отримати всіх необхідних елементів виховання і, як наслідок, вчинив злочин, такі неповнолітні продовжують звичний спосіб життя і знову зрештою опиняються на лаві підсудних. Досить частим на практиці є застосування ст. 104 КК, яка звільнює особу від реального відбування покарання та зобов'язує її протягом іспитового строку періодично з'являтися на реєстрацію до органів пробації та повідомляти її про зміну місця проживання та навчання. Дієвим даний вид відповідальності назвати також важко, оскільки, фактично особа не несе жодних негативних наслідків своєї протиправної поведінки [3, с. 179].

Отже, провівши аналіз чинних норм кримінального законодавства нашої держави, можемо дійти висновку, що з метою оптимізації та гуманізації кримінальних покарань щодо неповнолітніх потрібно подальше внесення змін до ККУ. Зокрема, потрібно розширити перелік покарань, які можуть застосовуватися до неповнолітніх; запровадити нові покарання, призначені спеціально для неповнолітніх; зменшення віку осіб, до яких можна застосувати громадські роботи з 16 до 14 років. Дані зміни найкращим чином вплинуть на гуманізацію та оптимальну дію системи кримінальних покарань щодо неповнолітніх.

Список використаних джерел:

1. Денисова Т.А. Кримінальне покарання та функції його призначення і виконання за законодавством України : навчальний посібник. Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ», 2004. 152 с.
2. Кримінальний кодекс України, Відомості Верховної Ради України № 2341-III : кодекс від 05.04.2001. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 25.09.2020).
3. Даньшин І.М., Голіна В.В., Кальман О.Г. Кримінологія. Особлива частина: навчальний посібник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти / за ред. І.М. Даньшина. Харків : Право, 2010. 232 с.
4. Скрипченко Н.Ю. Розвиток законодавства про застосування примусових заходів виховного впливу щодо неповнолітніх злочинців (дорадянського, радянського та пострадянського періоду). *Питання ювенальної юстиції*. 2008. № 1. С. 13–17.
5. Шнітенков А.В. Вчинення злочину вперше як умову звільнення від кримінальної відповідальності. Відомості Верховної Ради. 2009. № 4. С. 16–21.

Колодій Є.М.

студентка,

Науковий керівник: Шепітько М.В.

доктор юридичних наук, професор,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОСТУПОК ЯК НОВИЙ ВИД КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В УКРАЇНІ

Починаючи з 2012 року КПКУ, законодавець поділив кримінальні правопорушення на такі види: безпосередньо злочин та кримінальний проступок. Останній передбачає менший ступінь тяжкості та спрощену процедуру притягнення до відповідальності. Згідно зі ст. 215 КПКУ досудове розслідування злочинів здійснюється у формі досудового слідства, а кримінальних проступків – у формі дізнання в порядку, передбаченому цим Кодексом [9]. Але до 2020 року цей поділ був лише формальністю, яка реально не була реалізована на практиці.

З 1 липня 2020 року набули чинності масштабні зміни до Кримінального кодексу України (далі – ККУ). Ці зміни, передусім